

ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΝ ΤΡΙΣ ΤΟΥ ΜΗΝΟΣ ΕΚΔΙΔΟΜΕΝΟΝ

ΤΗΙ ΣΥΜΠΡΑΞΕΙ

ΒΑΣΙΛΙΟΥ ΣΚΟΡΔΕΛΗ, π. Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΛΕΞΙΟΥ ΖΑΜΑΡΙΟΥ Διευθυντοῦ τῶν Ζαριφείων Διδασκαλείων ἐν Φιλίππουπόλει, ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΠΑΠΑΣΩΤΗΡΙΟΥ, Διευθυντοῦ τοῦ Διδασκαλείου Πελοποννήσου, ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΟΥΣ Δ. ΓΡΑΦΕΙΑΔΟΥ, ὑποδ. τοῦ Ὁρφανοτροφείου Χατζηκόστα

ΕΝ ΤΗΙ ΗΜΕΔΑΠΗ
Συνδρομὴ ἔτησίᾳ προπληρωτὰ
δραχ. 6

Παρακαλοῦμεν τοὺς καθυστεροῦν-
τας νὰ ἀποστείλωσιν αὐτὴν ἐν
συστημένῃ ἐπιστολῇ.

ΥΠΟ
Π. Π. ΟΙΚΟΝΟΜΟΥ

ΓΡΑΦΕΙΑ: Ὁδὸς Ἀναγνωστοπούλου ἀριθ. 16.

ΕΝ ΤΗΙ ΑΛΛΟΔΑΠΗ
Συνδρομὴ ἔτησίᾳ προπληρωτὰ
φρ. χρ. 7

Ἀποστέλλεται διὰ συστημένης
ἐπιστολῆς εἰς μονόγροσσα γραμ-
ματόσημα Τουρκίας (5 γρ. 1 φρ.

Ἀριθ. 16

Ἐν Ἀθήναις τῇ 5 Νοεμβρίου 1893.

Ἔτος Β'.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ: Ἀκρόπολις Ἀθηνῶν.—Herbert Spencer. Περί διανοητικῆς μορφώσεως. Τέταρτον ἀνάγνωσμα.—
Σκέψεις ἐπὶ τῶν ζητημάτων τῆς Ἐκπαιδεύσεως.— Ἀγγελία.

« Ὑπάρχει τόπος
τις, ὅπου εὐρίσκεται
τὸ τέλειον. Δὲν ὑπάρ-
χουσιν ὅμως δύο, ἀν-
τὸς εἶνε εἷς καὶ μόνος.
Οὐδέποτε εἶχον φαν-
τασθῆ τοιοῦτόν τι. Τὸ
ιδεῶδες ἀποκρυσταλ-
λωμένον παρίστατο
ἐνώπιόν μου ἐν Πεν-
τελικῷ μαρμάρῳ. Μέ-
χρι τοῦδε ἐφρόνου
ὅτι ἐν τῷ κόσμῳ τού-
τῳ δὲν ὑπάρχει τέ-
λειον... Πρὸ πολλοῦ
δὲ δὲν ἐπίστευον εἰς
θαύματα... ἀλλ'
ἰδοὺ ὅτι ἀπεκαλύπτε-
τό μοι τὸ ἐλληνικὸν
θαῦμα, πράγμα τι,
ὅπερ ἀπαξ μόνον ὑ-
πῆρξε, ὅπερ οὐδέποτε

ΑΚΡΟΠΟΛΙΣ ΑΘΗΝΩΝ

ἄλλοτε ὄφθη, ὅπερ
οὐδέποτε ἐν τῷ μέλ-
λοντι θὰ ἐμφανισθῆ,
οὐ ὅμως τὸ ἀποτελε-
σμα θὰ διαρκῆ αἰω-
νίως. Ἐννοῶ τὸν τύ-
πον τοῦ αἰωνίου κάλ-
λους ἀνευ τοπικῆς ἢ
ἐθνικῆς τινοσ κηλίδος.
Ἐγίνωσκον πρὸ τοῦ
ταξειδίου μου, ὅτι ἡ
Ἑλλὰς εἶχε δημιουρ-
γήσῃ τὴν ἐπιστήμην,
τὴν τέχνην, τὴν φιλο-
σοφίαν, τὸν πολιτι-
σμόν· ἀλλὰ μοὶ ἐλει-
πεν ὁ γνῶμων. Ὅτε
εἶδον τὴν Ἀκρόπολιν,
μοὶ ἀπεκαλύφθη τὸ
θεῖον... Τότε ὅλος ὁ
κόσμος μοὶ ἐφάνη
βάρβαρος!» Renan

HERBERT SPENCER.

Β'. Περί διανοητικῆς ἀνατροφῆς.

Τέταρτον ἀνάγνωσμα.

Ἐν τῷ προηγουμένῳ ἀναγνώσματι ἀνεπτυξάμεν
ὅτι τὰ παιδαγωγικὰ συστήματα τὰ ἐφαρμοζόμενα
ἐκάστοτε εἶνε ἀνάλογα πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς,
ὅτι τὸ πλῆθος τῶν παιδαγωγικῶν ιδεῶν, αἰτινες κατὰ
τοὺς ἡμετέρους χρόνους ἀναφαίνονται, θὰ συντελέσῃ
νὰ ἐξευρεθῇ τὸ καλλίτερον παιδαγωγικὸν σύστημα
καὶ ἡ καλλιτέρα μέθοδος πρὸς διδασκαλίαν, ὅτι σήμε-

ρον ἐπικρατοῦσιν ἰδέαι ὅλως ἀντίθετοι πρὸς τὰς ἰδέας
παρελθόντων χρόνων, ὡς ἡ τιμὴ καὶ θεραπεία τοῦ σώ-
ματος, ἡ καταφρόνησις τῆς μηχανικῆς ἀποστηθίσεως
τῶν μαθημάτων, ἡ καταφρόνησις τῆς διὰ κανόνων δι-
δασκαλίας καὶ ἡ τιμὴ τῆς ἐκ τῶν καθ' ἑκάστη διδα-
σκαλίας εἰς τὰ καθ' ἑαυτὸν, ἡ συστηματικὴ διαμόρφωσις
τοῦ παρατηρητικοῦ διὰ τῆς διδασκαλίας τῶν αἰσθη-
τῶν, ἡ διέγερσις τοῦ ἐνδιαφέροντος τῶν μαθητῶν κατὰ
τὴν διδασκαλίαν, καὶ ἡ διάταξις τῆς διδασκαλίας κατὰ
τὴν πορείαν τῆς ἀναπτύξεως τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύ-
ματος. Ταῦτα δὲ γενικῶς εἰπόντες ἄς ἐλθωμεν νῦν νὰ
κάμωμεν εἰδικωτέρας τοῦ πράγματος ἐρεύνας. Καὶ
ἐν πρώτοις παρατηροῦμεν ὅτι ὁ Πεσταλότζης ὅτι θεω-

σθητά σφάλματα δύναται να διορθώση. Οί δε επισημονικοί τύποι πρέπει να δίδονται τότε μόνον, όταν εκάστη των εν αυτοίς περιεχομένων έννοιων έχη ήδη κατανοηθή.

3. Η αρχή ότι η διδασκαλία πρέπει να άρχηται από των συγκεκριμένων και να καταλήγη εις τα άφηρημένα ήμπορεί να θεωρηθή ως επανάληψις της πρώτης των ήμετέρων άρχων. Έν τούτοις είναι αρχή, ήν πρέπει διαρρηθην να ονομάσωμεν και άν ουχι δι' άλλο τι, τούλάχιστον δια τούτο, ίνα δειχθή τί είναι άπλουσ εις ώρισμένας περιστάσεις και τί σύνθετον. Διότι δυστυχώς και ένταύθα έγένοντο πολλά παρεξηγήσεις. Αί καθολικαί κατηγορίαι, αίτινες έγένοντο παρά τινων, ίνα δηλώσωσι συστήματα μερικων περιπτώσεων και ούτω να διευκολύνωσι την κατάληψιν συμπεριλαμβανοντες πολλά πράγματα υπό έν όνομα, έθεωρήθησαν παρά τινων ότι διευκολύνουσιν έν τη γενικότητι αυτών και την κατάληψιν των παιδιών. Οί κύριοι ούτοι έλησμονήσαν ότι η γενικεύσις είναι άπλή μόνον έν συγκρίσει προς τό πλήθος όλων των μερικων άληθειών, αίτινες υπάγονται εις αυτήν, σύνθετος όμως έν συγκρίσει προς εκάστην τούτων των άληθειών, χωριστά λαμβανομένην και ότι η γενικεύσις των άληθειών τούτων, άφ' ου πρότερον έγνωσθη εκάστης η άλήθεια ίδια, χρησιμεύει μόνον να υποστηρίξη την μνήμην και να διευκολύνη την σκέψιν, και ότι η γενική αυτή έννοια εις πνεύμα, όπερ δέν κατέχει τας μερικας ταύτας άληθείας, μένει άλυτον άινιγμα. Συγγέοντες δε οί διδάσκαλοι τά δύο ταύτα είδη της άπλοποιήσεως έσφάλλοντο διηλεκώς και εις τας πρώτας της διδασκαλίας αυτών τας άρχας. Έδιδασκον έναντίον των θεμελιωδών κανόνων, καθ' ουσ τό πνεύμα πρέπει να φέρηται εις τας άρχας δια των παραδειγμάτων ήτοι από των επί μέρους εις τά καθ' όλου, από των συγκεκριμένων εις τά άφηρημένα.

4. Η ανατροφή των παιδιών πρέπει να συμφωνή και κατά την ποιότητα αυτής και κατά την διάταξιν προς την ανατροφήν του ανθρώπινου γένους ιστορικώς θεωρουμένην. Έν άλλαις λέξεσιν, η γένεσις των γνώσεων έν εκάστω άτομω πρέπει να ακολουθή την αυτήν οδόν, ήν ήκολούθησε και η γένεσις των γνώσεων έν τω ανθρώπινω γένει. Η αρχή αυτή, ήν όφείλομεν εις τον Γάλλον φιλόσοπον Comte, στηρίζεται επί δύο λόγων, όλως ανεξαρτήτων άπ' άλλήλων και ών εκαστος άρκεί να μαρτυρήση περί της άληθείας αυτής. Και ό μέν εις των λόγων εξάγεται έκ του νόμου περί κληρονομικής μεταδόσεως, ης λαμβάνομεν ύπ' όψει και τά άπώτατα επακολουθήματα. Έάν δηλ. άληθείη ότι οί άνθρωποι όμοιάζουσι προς τους προγόνους αυτών και κατά τό έξωτερικόν και κατά τον χαρακτήρα. Έάν άληθείη ότι πνευματικαί τινες ιδιοφυίαι π. χ. παραφροσύνη, έκρηγνυται εις τά άμέσως επερχόμενα μέλη της αυτής οικογενείας κατά την αυτήν ηλικίαν. Έάν παρατηρώμεν πώς οί έθνικοί χαρακτήρες από αιώνος

εις αιώνα διατηρούνται καθ' όλας αυτών τας αντίθεσεις. Έάν αναλογισθώμεν ότι αι διαφοραί αυτών προέκυψαν έκ κοινού τινος πρέμνου και ότι έχουσι την αίτιαν των εις περιστάσεις, αίτινες έγέννησαν αυτούς επί σειράν γενεών, ών εκάστη μετέδιδεν τας άει επιγενομένας επιδράσεις εις τους επιγενομένους. Έάν σημερον αναγνωρίζωμεν ως οργανικας τας διαφορας ταύτας, ώστε εξ ενός Γάλλου παιδιού να γίνεται εις Γάλλος άνήρ και άν άκόμη ήθελεν αύξηθή έν τη ζήνι. Έάν τό πράγμα τούτο τό γενικόν άληθειύ περί συμπάσης της φύσεως λεγόμενον, συμπεριλαμβανομένου και του πνεύματος, έπειται ότι εάν υπάρχη τάξις, καθ' ήν τό ανθρώπινον γένος γίνεται κύριον των παντοδαπών γνώσεων, ότι θα μορφωθή έν εκάστω παιδίω μία προδιάθεσις τας γνώσεις ταύτας να προσοικειωθή κατά την αυτήν τάξιν. ώστε και άν η τάξις αυτή ήθελεν είναι άδιάφορος, πάλιν σπουδαίως θα διευκολύνετο η ανατροφή. Έάν έφερόμεν τό πνεύμα του ατόμου δια των βαθμίδων, ως διήλθε τό πνεύμα της ανθρώπιότητος. 'Αλλ' η τάξις καθ' όλου δέν είναι άδιάφορος και δια τούτο είναι θεμελιώδης αρχή, καθ' ήν η ανατροφή πρέπει να ήται επανάληψις έν σμικρῶ του πολιτισμού. Δύναται δε να άποδειχθή ότι και η ιστορική άκολουθία έν γενικῶ διαγράμματι ήτο άναγκαία και ότι αι όρίζουσαι αυτήν αίτιαί επιδρῶσι και επί του παιδιού ως και επί όλοκληρου του ανθρώπινου γένους. Παραλείποντες δε την περαιτέρω των αίτιών τούτων άνάλυσιν άρκούμεθα ένταύθα αναφέροντες ότι, άφ' ου τό πνεύμα του ανθρώπου τιθέμενον έν τῶ μέσῳ των φαινομένων με την τάσιν να έννοήση τά φαινόμενα αυτά, κατορθώνη να φθάση εις την γνώσιν αυτών δι' ίδιας όλως όδοϋ κατόπιν άπειρων συγκρίσεων, παρατηρήσεων, πειραμάτων και θεωριών, έντευθεν δυνάμεθα να συμπεράνωμεν κατά λογικόν τρόπον ότι αι σχέσεις πνεύματος και φαινομένων είναι τοιαύται, ώστε η γνώσις αυτών δέν είναι κατορθωτή δι' άλλης όδοϋ και ότι, άφ' ου και τό πνεύμα εκάστου παιδιού εύρίσκειται εις την αυτήν προς τά φαινόμενα σχέσιν, μόνον δια της αυτής όδοϋ δύναται να φθάση προς αυτήν. Και δια τούτο η έρευνα της όδοϋ, ήν ήκολούθησεν ό πολιτισμός, δύναται να μάς χρησιμεύση ως οδηγός εις την κρίσιν περί της όρθοτέρας μεθόδου προς ανατροφήν.

5. Έν δε των συμπερασμάτων, προς ά φέρει ημάς η τοιαύτη των πραγμάτων έρευνα είναι να βαινόμεν εις εκαστον μάθημα από της έμπειρίας εις την θεωρίαν. Έν τη πορεία της ανθρώπινης προόδου παρατηρείται ότι πάσα επιστήμη έγεννήθη έκ προηγηθείσης τέχνης αναλόγου. Είναι άνάγκη, εις ήν υποκειμέθα και ως έτομα και ως γένος να φθάνωμεν εις τά άφηρημένα δια των συγκεκριμένων, ότι πρέπει πρότερον να υπάρξη πράξις και πείρα πάντοτε αύξανόμενη, πριν υπάρξη επιστήμη. 'Αφ' ου επιστήμη είναι διωργανωμένοι γνώσεις, άνάγκη αύται πριν όργανωθούν, να υπάρχουν. Και δια τούτο πάσα

σπουδή πρέπει να άρχηται από έμπειρικής εισαγωγής, κατόπιν δε, άφ' ου σωρευθώσιν άρκεταί παρατηρήσεις, τότε ήμπορεί να άρχίση η από τούτων θεωρία. ως παράδειγμα εφαρμογής της αρχής αυτής φέρομεν την θέσιν, ήν έλαβεν έσχάτως η γραμματική, θέσιν ουχι πρό της γλώσσης αλλά κατόπιν αυτής η την επικρατούσαν πλέον κοινήν συνήθειαν της διδασκαλίας της προπτικης έν τη ίχνογραφία να προτάσσουν διδασκαλίαν μαθημάτων πρακτικής ίχνογραφίας. Σύν τῶ χρόνῳ πρέπει να επεκταθή η περαιτέρω χρῆσις της αρχής αυτής και εις άλλα μαθήματα.

6. Δεύτερον συμπέρασμα έκ της προηγουμένης γενικής αρχής, ό δέν δυνάμεθα άρκούντως να εξάρωμεν είναι ότι έν τη ανατροφή πρέπει ό τρόπος της αυταναπτύξεως ιδιαίτατα να καλλιεργηθή. Οί παίδες πρέπει να οδηγώνται να κάμνωσιν ίδιας έρευνας, να εξάγωσιν ίδιους συλλογισμούς. Προς αυτούς πρέπει να διηγώμεθα όσον τό δυνατόν όλιγώτερα, τούναντίον δε να οδηγώμεν όσον τό δυνατόν περισσώτερον να κάμνωσιν αυτοί ανακαλύψεις. Η ανθρώπιότης προώδεσε μόνον δια της αυτοδιδάχης, τά δε θαυμαστά κατορθώματα μερικων αυτοδιδάχων συνηγορούσιν υπέρ της αρχής της αυτοδιδάχης. Βεβαίως οί μη γνώσκοντες άλλον τρόπον διδασκαλίας η τον έν χρῆσει έν τοις παρ' ήμιν σχολείοις θα εύρεθώσιν έν άμηχανία περί του πρακτέου, όταν έγκαταλείπωσι τας συνήθεις αυτοις μεθόδους, και θα χαρακτηρίσωσι την γνώμην ήμών, οί παίδες να γίνωσι διδάσκαλοι έαυτών, ως χίμαιραν. 'Αλλ' εάν ήθελον να λάθωσιν ύπ' όψει ότι τας σπουδαιότατας γνώσεις περί των περικυκλούντων τους παιδας άντικειμένων, ως ούτοι άποκτώσι κατά την πρώτην ηλικίαν, άποκτώσι μόνον άνευ βοηθείας. εάν ήθελον να ένθυμηθώσιν ότι την μητρικήν των γλώσσαν μαθήνωσι οί παίδες μόνον των άνευ ίδιου διδασκάλου. εάν εύρηστούντο να εκτιμήσωσιν έπαρκώς τό κεφάλαιον της πείρας του κόσμου, ό άθροίζει ό παίς μόνος έκτός του σχολείου. εάν ήθελον να έβλεπον πόσον έκτακτον πνεύμα δεικνύουσιν οί πανταχούθεν έγκατατελειμένοι λούστροι του Λονδίνου, και πώς χρησιμοποιούσι τούτο εις πάσας τας περιστάσεις. εάν ήθελον να αναλογισθώσι πόσα πνεύματα άνυψώθησαν με όλα τά προσκόμματα της παρ' ήμιν επικρατούσης άλόγου μεθόδου της διδασκαλίας των μαθημάτων και έναντίον μυρίων άλλων δυσχερειών. τότε δέν θα εύρωσιν άλλον τον δεισχυρισμόν ήμών ότι πᾶς τρόφιμος έχων τον κοινόν νοϋν, εάν προσφέρωνται αυτῶ τά μαθήματα κατά την προσήκουσαν τάξιν και κατά την προσήκουσαν μορφήν, δια μικρας βοηθείας θα υπερνικήση μόνος τας αναφανομένας δυσχερείας. Και με την άλήθειαν, τίς βλέπων των παιδων τό άκαταπαύτως παρατηρείν, έρευνᾶν, συλλογίζεσθαι η τας όξυνουστάτας αυτών παρατηρήσεις περί πραγμάτων κειμένων έν τη περιοχῇ της γνώσεως αυτών δέν αισθάνεται ότι αι εκδηλούμεναι αύται δυνάμεις καταλλήλως στρεφόμεναι

προς τά μαθήματα τά άρμόζοντα, θα γίνωσι κύριαι αυτών άνευ κόπου και άνευ βοηθείας. 'Αν δε οί μαθηται μαθήνωσι δια της διηγήσεως ήμών και ουχι μόνον, τούτο δέν είναι άποτέλεσμα της μωρίας αυτών, αλλά της μωρίας ήμών. Ημείς απομακρύνομεν αυτούς έκ των πραγμάτων, τά όποια έχουσι δι' αυτούς ένδιαφέρον και ήδύναντο αυτοτελώς εργαζόμενοι να κατανοήσωσι, και προβάλλομεν αυτοις να μάθωσι πράγματα πολύπλοκα και άκατάληπτα και δια τούτο άδιάφορα εις αυτούς. Και άν ιδώμεν ότι δέν μαθήνωσι αυτά προθύμως, τότε καταφεύγομεν εις άπειλάς, και τιμωρίας δια να έμβάλωμεν αυτά δια της βίας εις την κεφαλήν των. 'Αλλ' άρνούμενοι αυτοις τας γνώσεις, ως άπαιτούσι και πληρούντες τας κεφαλὰς αυτών με πράγματα, α δέν δύναται να χωνεύσωσι, καθιστώμεν τας πνευματικας αυτών δυνάμεις νοσηράς και έμβάλλομεν ούτω αυτοις άηδίαν προς τας γνώσεις. Και άφ' ου ό μαθητής δέν δύναται ούδέν να έννοήση άνευ εξηγήσεως, όπερ είναι άποτέλεσμα ως επί τό πολυ της παρ' ήμών γεγεννημένης αυτῶ μωρας άδρανείας και άφοϋ ούτω καταντήση δοχείον άπλως της ήμετέρας διδασκαλίας, τότε συμπεραίνομεν ότι η ανατροφή ούτω πρέπει να γίνηται. 'Αφ' ου έπηνέγκομεν αυτῶ την άβοηθησίαν, θεωρούμεν την άβοηθησίαν αυτην ως λόγον υπέρ της μεθόδου ήμών. Και δια τούτο η πείρα των παιδαγωγών δέν δύναται κατά λογικόν τρόπον να χρησιμεύση ως όπλον κατά του ήμετέρου συστήματος. Και πᾶς όστις κατανοήση τας γνώμας ήμών θα δηολογήση ήμιν ότι ημείς όφείλομεν να ακολουθώμεν ανεξαιρέτως την ανατροφήν της φύσεως και να άφίνωμεν τό πνεύμα δια δεξιάς διευθύσεως έλευθερον εις την αυτανάπτυξιν αυτου και κατά τά πρώτα ως και κατά τά μετέπειτα έτη και ότι ούτω μόνον δυνάμεθα να κατορθώσωμεν τό μέγιστον και κατά την δύναμιν και κατά την ένεργειαν.

7. 'Ως η Λυδία λίθος της αξίας και καταλληλότατος παντός μαθήματος και παντός εκπαιδευτικού συστήματος πρέπει να θεωρηται τό ένδιαφέρον, όπερ τούτο γεννᾶ εις τον μαθητήν. 'Ωστε όπου υπάρχει άμφιβολία άν συμφωνώσιν η μη προς τας άνωτέρω μνημονευθείσας άρχας είτε η διάταξις των μαθημάτων είτε και η διδασκαλία αυτών, τό εξεγειρόμενον η μη ένδιαφέρον των μαθητών προς τό μάθημα έστω άναμφισβήτητος άποδείξις της όρθότητος η μη τούτων. Και εκει άκόμη, ένθα θεωρητικώς άποδεικνύεται ότι η προτεινομένη διάταξις των μαθημάτων είναι η άρίστη, εάν αυτη δέν διεγειρή ένδιαφέρον η διεγειρή μικρότερον των άλλων, πρέπει να έγκαταλείπωμεν αυτην διότι περισσοτέραν πεποίθησιν πρέπει να έχωμεν εις τά ένστικτα του παιδός η εις τας ήμετέρας θεωρίας και μελέτας. Και πλήρης θάρρους δυνάμεθα να έμπιστευώμεθα εις τον γενικόν νόμον καθ' όν πάσα άσχολία του πνεύματος διεγειρούσα εύχαρίστησιν είναι εύστοχος άσχολία και πάσα άσχολία διεγειρούσα λύπην είναι άστοχος άσχολία. Κατά

Παιδαγωγικῆς καὶ Διδακτικῆς ἐν Διδασκαλείοις τοῦλάχιστον ἐπὶ πενταετίαν· οὐχὶ βεβαίως Καθηγηταὶ ἐκ τοῦ ἡμετέρου Πανεπιστημίου διδάξαντες ἐπὶ ὀλίγα ἔτη ἐν τοῖς Διδασκαλείοις ὡς διελάμβανον τὰ ἄλλοτε ὑποβληθέντα εἰς τὴν Βουλὴν τοιαῦτα Νομοσχέδια. Φρονῶ ὅτι ἱκανοὶ καθίστανται διὰ τὸ Ὑπουργεῖον τοῦτο καὶ Πρωτοβάθμιοι δημοδιδάσκαλοι ἐκ τῶν νέων Διδασκαλείων μετὰ πενταετῆ αὐτῶν διδασκαλικὴν πείραν, ἀφοῦ φοιτήσωσιν (ἐπιτροπομένου τούτου αὐτοῖς) ἐπὶ τετραετίαν εἰς τὸ ἡμέτερον Πανεπιστήμιον. Οὗτοι οἱ ἀνώτεροι ἢ Νομαρχιακοὶ ἐπιθεωρηταὶ νὰ ἀντιλαμβάνωνται τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τῆς περιφερείας τῶν διὰ τῶν Σχολαρχῶν τῶν ἀμέσων αὐτοῖς ὀργάνων, νὰ ὑποχρεῶνται δὲ νὰ περιέρχωνται ταῦτα αὐτοπροσώπως ἀπαξ τοῦλάχιστον τοῦ ἔτους· νὰ εἶνε δὲ θεωρακώμενοι κατὰ τῆς πολιτικῆς ἐπιδρομῆς διὰ μονιμότητος ἀπολυόμενοι μόνον δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως. Ἔργον αὐτῶν θὰ εἶνε καὶ αἱ μεταβολαὶ ἐν τῷ διδασκαλικῷ κλάδῳ γινόμεναι μόνον κατὰ μῆνα Αὐγούστου καὶ κατὰ τὰς ἀνάγκας τῆς ὑπηρεσίας, ὅποτε συνέρχονται ἐν αἰθούσῃ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας οἱ ἐπιθεωρηταὶ οὗτοι καὶ ἀποφασίζουσι περὶ αὐτῶν, ὑποβάλλουσι δὲ τὴν ἀπόφασίν των πρὸς τὸν ὑπουργὸν ὁ ὁποῖος ἐκτελεῖ ταύτην. Οὗτοι θὰ εἶνε καὶ τὸ ἀνώτατον ἐκπαιδευτικὸν συμβούλιον, ὄντος τοῦ Γενικοῦ ἐπιθεωρητοῦ τοῦ Προέδρου τοῦ Συμβουλίου, ἐνὸς τούτων ἐκλεγομένου κατὰ πλειοψηφίας ὡς γραμματέως. Οἱ διδάσκαλοι θ' ἀπολυῶνται εἴτε ὅταν τρεῖς τιμωρηθῶσιν πειθαρχικῶς ἐντὸς τοῦ ἔτους εἴτε δυνάμει δικαστικῆς ἀποφάσεως. Οὐδέποτε δὲ ἡμεῖς πιστεύομεν ὅτι οἱ ἐπιθεωρηταὶ οὗτοι ὄντες πρόσωπα σοβαρὰ θὰ γίνωσιν εὐτελεῖ ὄργανα τῆς πολιτικῆς. Καὶ οἱ κ. Εἰσαγγελεῖς ἐνασκουσι μεγάλην δικαιοδοσίαν ἐπὶ τῶν Εἰρηνοδικῶν καὶ Γραμματέων αὐτῶν, ἀλλ' εἰς οὐδὲν διάβημα προέβησαν κατ' αὐτῶν παρὰ τὴν συνείδησίν των καὶ τὸ συμφέρον τῆς ὑπηρεσίας· τοῦλάχιστον ἡμεῖς οὐδὲν παράπονον ἠκούσαμεν ὑπ' οὐδενός. Καὶ τὰ τοπικὰ συμβούλια ἡμεῖς νομίζομεν περιττά, περὶ ὧν ἐγένετο ἄλλοτε σκέψεις, ὅπως συσταθῶσιν. Ἀντὶ τούτων ἄς δύνανται νὰ ἐκφέρωσι γνώμην περὶ τῆς καταστάσεως τῶν σχολείων τὰ δημοτικὰ συμβούλια. Καθ' ἡμᾶς καὶ τὸ Διάταγμα τὸ τελευταῖως ἐκδοθὲν περὶ ἐξετάσεων τῶν δημοτικῶν σχολείων πρέπει νὰ τροποποιηθῆ. Τὸ ἄρθρον, καθ' ὃ αἱ ἐξεταστικαὶ ἐπιτροπεῖαι ἔχουσι ψῆφον ὡς πρὸς τὸν ὀρισμὸν τῶν ἐξετάσεων καὶ ὡς πρὸς τοὺς προδιδασκτέους καὶ ἀπολυτέους μαθητὰς πρέπει ν' ἀπαλειφθῆ ἐντελῶς. Ἀντὶ τούτου ἄς συνεννοῶνται οἱ διδάσκαλοι μετὰ τῶν σχολαρχῶν διὰ πᾶν τὸ ἀφορῶν εἰς τὰς ἐξετάσεις. Ἐν τῷ ἄρθρῳ τούτῳ γίνονται πολλαὶ καταχρήσεις, ν' ἀφεθῆ μόνον εἰς τὴν ἐξεταστικὴν ἐπιτροπεῖαν τὸ δικαίωμα νὰ παρίσταται εἰς τὰς ἐξετάσεις, μετὰ δὲ τὸ πέρασ αὐτῶν νὰ ὑποβάλλῃ εἰς τὸ Ὑπουργεῖον ἔκθεσιν τῆς ἐν-

τυπώσεώς της ἐκ τῶν ἐξετάσεων. Οὕτω πως φρονούμεν ἡμεῖς ὅτι χειραφετεῖται ἡ δημοτικὴ ἐκπαίδευσις ἐκ τῆς κεντρικῆς ὑπηρεσίας.

5) Ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τοῦτο ἦτοι τὴν ἐσωτερικὴν ἐργασίαν τῶν δημοτικῶν σχολείων ἀποφανόμεθα τὴν ἐξῆς γνώμην. Τὸ σύστημα τὸ παιδαγωγικὸν καὶ αἱ μέθοδοι τῆς διδασκαλίας ἔστω ἔργον τῶν Διδασκαλείων. Δέον ὅμως νὰ ἐπικρατήσῃ καὶ ἐν τῇ ἀγωγῇ καὶ ἐν τῇ διδασκαλίᾳ μέθοδος ψυχολογικῆ βραίνουσα κατὰ τοὺς κανόνας τῆς ψυχολογίας. Ἐν τῇ περιστάσει ταύτῃ τὸ σχολεῖον θὰ θέλγῃ καὶ θὰ δεσμεύῃ τὰ παιδικὰ πνεύματα, θὰ εἶνε τόπος ἡδονῆς, τὸ δὲ μανθάνειν τερπνὴ ἐνασχόλησις· τὰ ἔκτροπα καὶ παράχorda τὰ συμβαίνοντα σήμερον εἰς τὰ σχολεῖα ὡς ἡ ἀσέβεια πρὸς τοὺς διδασκάλους ἐκ μέρους τῶν μαθητῶν, καὶ ἡ ἀποστροφή αὐτῶν πρὸς τὸ σχολεῖον καὶ ἐν γένει πρὸς τὰ γράμματα, ἡμεῖς ἀποδίδομεν εἰς τὸν ἐλαττωματικὸν διδάσκαλον καὶ εἰς τὴν ἐλαττωματικὴν διδασκαλίαν. Ὁ διδάσκαλος εἶνε ἀψυχολόγητος, ἡ δὲ διδασκαλία δὲν γίνεται κατὰ τοὺς νόμους τῆς ἀναπτύξεως τοῦ πνεύματος. Τὴν ἔλλειψιν ταύτην δύνανται νὰ θεραπεύσωσιν τὰ Διδασκαλεῖα, ὅταν διδάσκωσι τὴν ψυχολογίαν κατὰ βάθος καὶ συγκεκριμένως καὶ οὐχὶ ὅπως σήμερον διδάσκειται τὸ μάθημα τοῦτο. Περὶ δὲ τῶν καταλλήλων βιβλίων καὶ τῶν προγραμμάτων τῶν τε ἀναλυτικῶν καὶ ὠρολογίων πρέπει νὰ μεριμνήσῃ τὸ ἐκπαιδευτικὸν Συμβούλιον ἐκλέγον ἐκεῖνα, συντάσων ταῦτα κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν δημοτικῶν σχολείων, αἱ ὁποῖαι πρέπει νὰ διαρκῶσι τοῦλάχιστον δύο μῆνας. Νὰ γίνωνται ἀρχὰς Ἰουλίου αἱ θεριναὶ ἐξετάσεις καὶ νὰ ἀρχωνται τὰ μαθήματα τῇ πρώτῃ Ἰουλίου. Αὕτη εἶνε ἡ γνώμη ἡμῶν ἐπὶ τῶν 5 πρὸς μελέτην ζητημάτων, τὴν ὁποίαν ἠρυσάμεθα ἐκ δεκαετοῦς διδασκαλικῆς πείρας.

Ἄθ. Παπαναστασίου (δημοδιδάσκαλος Καρύστου).

Ἐξεδόθησαν ἐκ τῶν καταστημάτων Ἀνέστη Κωνσταντινίδου. Π. Π. Οἰκονόμου, 1. *Διοργανισμὸς ἀδιαίρετου σχολείου μετὰ προγράμματος ἀναλυτικῶν τῶν μαθημάτων καὶ ὠρολογίου.* Ἀποστέλλεται εἰς πάντα διδάσκαλον ἐλεύθερον ταχυδρομικῶν τελῶν, ὅστις ἤθελε προκαταβάλλῃ δραχ. 1.50. Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου λύεται σπουδαιότατον καὶ δυσχερέστατον ζήτημα τῆς πρακτικῆς παιδαγωγικῆς καὶ ἀποδεικνύεται ὅτι εἶναι ἐφικτὴ ἡ ἐφαρμογὴ τοῦ Γερμανικοῦ συστήματος εἰς πάντα τὰ σχολεῖα.

2. *Διηγήματα καθ' Ὀμηρον καὶ τοὺς τραγικούς.* Ἐκδοσις 12. 3. *Παλαιὰ Διαθήκη πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Γ. τάξεως τοῦ δημοτικοῦ σχολείου.* Ἐκδοσις δευτέρα.

4. *Καὶνὴ Διαθήκη, πρὸς χρῆσιν τῶν μαθητῶν τῆς Δ. τάξεως.* Διὰ τοῦ βιβλίου τούτου ὡς καὶ διὰ τοῦ προηγουμένου τέμνεται νέα ὁδὸς πρὸς ἀνύψωσιν τῶν μαθημάτων τούτων εἰς τὴν προσήκουσαν περιωπῆν καὶ εἶναι ἀμφοτέρω ἄξια τῆς ἰδιαζούσης τῶν διδασκάλων προσοχῆς.

5. *Μεθοδικὴ ἀριθμητικὴ τεύχος Α. Β. Δ. Δ.* Ἐκδοσις τρίτη. Ἐκαστον τεύχος περιέχει τὴν ἀριθμητικὴν μεθοδικῶς διατεταγμένην δι' ἐκάστην τάξιν τοῦ δημοτικοῦ σχολείου καὶ οὕτω διευκολύνει καὶ διδασκάλους καὶ μαθητὰς σπουδαίως εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ σπουδαιότατου, ἀλλὰ καὶ δυσχερέστατου τούτου μαθήματος.